

Iván Dániel–Koi Gyula

A Polgári jog. Kommentár a gyakorlat számára I–III.

Commentary on Civil Code for Practitioners Vol. I–III.

ÖSSZEFOGLALÁS

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényt 2013. február 11-én fogadta el az Országgyűlés, és 2014. március 15-én lépett hatályba. A szerzők kifejezett érdeme, hogy a háromkötetes törvényt magyarázatot első ízben már 2013-ban megjelentették, így a jogkereső közönség már a törvény hatálybalépése előtt kedvére forgathatta a kommentárt. Célunk alapvetően a kommentár szerkezetének és szerzőinek bemutatása és érdemeinek kidomborítása.

Kulcsszavak: joggyakorlat, kommentár, polgári jog, recenzió

SUMMARY

Act V of 2013 on the Civil Code of Hungary was adopted on 11 February 2013 by the National Assembly and it entered into force on 15 March 2014. As for the first time, the three-volume commentary was published in 2013, inquiring citizens had had the opportunity to use it before the entry into force of the new Civil Code. The review presents the structure and authors of the commentary and emphasizes its merits.

Keywords: commentary, civil law, judicial practice, review

IVÁN DÁNIEL, tanársegéd, Nemzeti Közszerológati Egyetem, Államtudományi és Közigazgatási Kar, Lőrincz Lajos Közigazgatási Jogi Intézet; doktóránduszhallgató, Nemzeti Közszerológati Egyetem, Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola (Ivan.Daniel@uni-nke.hu), KOI GYULA tudományos munkatárs, Magyar Tudományos Akadémia, Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet; tudományos főmunkatárs, Nemzeti Közszerológati Egyetem, Államtudományi és Közigazgatási Kar, Lőrincz Lajos Közigazgatási Jogi Intézet (Koi.Gyula@uni-nke.hu).

Az új civiljogi kódex (A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény) kommentárja színes szerzői kört vonultat fel, ahol az elmélet művelői és a gyakorlat ismerői harmonikus egységet alkotnak. Előjáróban is szükséges utalni arra, hogy az új magyar Ptk. rendeltetése hasonlatos a nagy európai magánjogi kódexek rendeltetéséhez: ezen törvénykönyvek a magánszemélyek, a jogi személyek, továbbá az egyes jogi személyiséggel nem rendelkező más szervezetek személyi és vagyoni viszonyait foglalják össze.

A kommentár esetében elméleti oldalról a megalkotásában részt vettek: a Magyar Tudományos Akadémia tagjai,¹ a Magyar Tudományos Akadémia doktori (DSc),² az egyetemi professzori kar tagjai,³ illetve egyes egyetemi docensek,⁴ valamint más elméleti művelők.⁵ A kommentár gazdagításában számos gyakorlati szakember vett részt.⁶

A Polgári Törvénykönyv helyét és szerepét jól mutatja a kommentár kodifikációtörténeti alapoza.⁷ Nagyon jellegzetes az a megfogalmazás, amely szerint 1959-ig terjedően tizenegy kodifikációs kísérlet sem hozott törvénykönyvben manifesztálódó eredményt (az 1486. évi, az 1498. évi, az 1500. évi, az 1514. évi, az 1848. évi, az 1900. évi, az 1905. évi, az 1913. évi, az 1915. évi, valamint az 1928. évi törekvések). A kommentár szerzői I. (Hunyadi) Mátyás királyt tartják a magyar igazságszolgáltatás⁸ első korai reformerének. Az 1486. évben kelt *Decretum maius* nevet viselő rendeletével széles értelemben vett polgári jogi törvényhozást kezdeményezett. 1498-ban a rendek felhatalmazására Horváth Ádám ítélmester egybegyűjtötte a perjogi természetű régi szokásjogi szabályanyagot. A szintén a szokásjog összegyűjtésére vonatkozó, a nyol-

cados törvényszék választott ülnökeinek adott országgyűlési megbízás eredménytelen maradt (1500. évi X. törvénycikk). II. Ulászló a rendek sürgetésére Werbőczy Istvánt bízta meg a szokásjog összegyűjtésével. A Kommentár szerzőinek meggyőződése szerint a megbízás pontos időpontja nem ismert, de Werbőczy már jóval korábban dolgozott szokásjogi jogkönyve megalkotásán.⁹ A *Hármaskönyv* szerkesztésében Werbőczy segítségére voltak ítélmester kollégái, valamint a királyi törvényszék ülnökei, akiket erre királyi utasítás kötelezett. 1514-re készült el a *Hármaskönyv* szövege, melyet Werbőczy benyújtott az Országgyűlésnek megvizsgálás végett. Az erre felkért országgyűlési bizottság jelentette, hogy munka az ország szokásjogával megegyezik, és felkérték a királyt, hogy hagyja jóvá a jogkönyvet, pecsétjével erősítse meg, és küldje meg a vármegyéknek kihirdetés végett, amivel az törvényerőre emelkedett volna. A király hamarosan ünnepélyes oklevéllel megerősítette a *Hármaskönyvet*, kijelentvén, hogy tartalma az ország jogaival és szokásával megegyezik, és elrendelte, hogy érvényes jog és törvény gyanánt fogadják el azt. A király jelezte az Országgyűlés számára, hogy a könyvet megküldi a megyéknek, ami azonban nem történt meg, és így az nem emelkedett törvényerőre (a pontos okok nem ismertek, a legenda szerint a főnemesi párt hiúsította meg a királyi tervet. Mivel ekkor a *Hármaskönyv* még csak kézirati formában létezett, a másolással foglalkozó írnokokat utasították a munkalassításra, így az *opus* nem lett annyi példányban lemásolva, hogy valamennyi vármegye hozzájuthasson. Illetve van olyan meggyőződés, mely szerint a király elől még a szentesítésre szolgáló pecsétet is elrejtették a főneme-

si párt tagjai). Ez is oka volt annak, hogy Werbőczy más úton kívánta biztosítani műve terjesztését, ezért 1517-ben, Bécsben, latin nyelven Johann Singreiner (Johannes Singrenius) nyomdájában saját kiadásaként megjelentette. A kötet 1565-ben magyar, 1574-ben horvát, 1599-ben német fordításban is napvilágot látott, illetve kéziratban később újjörög nyelvre is áttették. Maga a *Tripartitum* 1628-tól kezdve a *Corpus Juris Hungarici* része lett, sőt a mű élére helyezték. Rendkívüli elterjedtségét bizonyítja, hogy több mint negyven kiadásban jelent meg a századok során, verses kiadásai is ismertek, és a magyar jogászság lépten-nyomon hivatkozott (és ma is hivatkozik) reá.

Ki kell emelni, hogy a *Tripartitum* közjogi részeivel együtt a magyar nemesi magánjog szokásjogias kompilációjának tekintendő. Gyakorlatilag Werbőczy műve és a *Corpus Juris Hungarici* részét alkotó törvények vonzásában fejlődött a hazai magyar magánjog egészen 1848-ig (ideértve a Werbőczyánus jogi írók¹⁰ munkásságát is). A reformkori nézetek (különösen Széchenyi István és Deák Ferenc gondolkodása) vezettek oda, hogy az 1848. évi XV. törvénycikk rendelte el az ősiség teljes és tökéletes eltörlése mellett egy polgári törvénykönyv elkészítését. A korabeli gőzerővel működő törvényhozás a Polgári Törvénykönyv megalkotására vonatkozó három hónapos határidőt annak ellenére sem tudta tartani, hogy az igazságügy-miniszter Deák Ferenc, a Törvény-előkészítő Osztály vezetője pedig a rendkívüli jogi műveltségű és szinte korlátlan munkabírási jogászakadémikus, Szalay László volt. Az 1900. évi, az 1905. évi, az 1913. évi, az 1915. évi törvényjavaslatokat követte 1928-ban ötödikként Magyarország Magánjogi Törvénykönyvének

Törvényjavaslata (Mtj.).¹¹ Az Mtj. szakmai színvonalát általános elismeréssel illeték, számos megoldását a bírói gyakorlat kifejezetten átvette, és szokásjogi úton alkalmazta, ám sajnálatos módon ez az elaborátum sem lett törvénné. 1953 decemberében hívta létre az igazságügy-miniszter azt a kormánybizottságot, amely a Polgári Törvénykönyv tervezetének tartalmát megállapította. A javaslat elkészítése során a francia, német és más nyugat-európai polgári törvénykönyvek figyelembevétele mellett, az 1923. évi szovjet polgári törvénykönyv, illetve a magyarral egyidejűleg folyó szovjet kodifikációs munkálatok eredményei mellett az 1950. évi csehszlovák polgári törvénykönyv, az 1955. évi lengyel Ptk.-tervezet, valamint a bolgár 1951. évi tulajdonjogi¹² törvényből építkezett. Magyarország első hatályba lépett törvénykönyvét 1959. augusztus 11-én hirdették ki, és 1960. május 1-jétől lépett hatályba.

Ezt követően 2010-re alakult ki olyan helyzet, amely afelé mutatott, hogy a korábbi korszak Polgári Törvénykönyvét egy új, modern civiljogi kódexszel szükséges felváltani. A kodifikáció során két szakmai bizottság alakult. A két testület az Operatív Szakmai Bizottság,¹³ valamint a Kodifikációs Szerkesztő Bizottság¹⁴ volt. Az új Polgári Törvénykönyv javaslatát a KIM 2012. február 15-én társadalmi egyeztetésre bocsátotta. Az új Ptk. megszavazása az Országgyűlésben 2013. február 11-én történt meg. Szükséges utalni arra is, hogy az új Ptk. általános indokolása kiemeli, hogy a kódex nem választ külföldi modellt, hanem bőségesen merít külhoni példák-ból. Az újabb nemzeti kódexek közül a holland polgári törvénykönyv (*Burgerlijk Wetboek*) és a kanadai Québec magánjogi kódexe (*Code civil du Québec*) tekinthető

moderne és hatásgyakorlónak is. Mindezzel együtt a törvény a nemzetközi jogalkotás instrumentumaiból is merít. E körben a következőket kell kiemelni: Bécsi Nemzetközi Vételi Egyezmény (*Contracts for the International Sale of Goods*, 1980), UNIDROIT alapelvek (*Principles of International Commercial Contracts*, 2010), valamint az európai modellszabályok (*Draft of Common Frame of Reference*).

A kommentár szerkezete az alapjául szolgáló kódex könyveinek struktúráját követi. A kódex könyvei az alábbiak: Első Könyv: Bevezető rendelkezések; Második Könyv: Az ember mint jogalany; Harmadik Könyv: Jogi személyek; Negyedik Könyv: Családjog; Ötödik Könyv: Dologi jog; Hatodik Könyv: Kötelmi jog; Hetedik Könyv: Öröklési jog; Nyolcadik Könyv: Záró rendelkezések. A kommentár belső beosztása a lapszámozás tekintetében a Ptk. könyveihez igazodik, azaz az oldalszámok valamennyi könyv esetében előlről kezdődnek, így fordulhat elő, hogy a három kötet esetében nyolcféle oldalszámozás létezik. Az Első Könyvet (Bevezető rendelkezések) Kecskés László elemzi (Petrik, 2013:1–64). A Második Könyvet (Az ember mint jogalany) Kőrös András, Makai Katalin és Petrik Ferenc vizsgálja (Petrik, 2013, I. 1–106). A roppant terjedelmes Harmadik Könyv (Jogi személyek) feldolgozását Boóc Ádám, Gadó Gábor, Gál Judit, Komáromi Gábor, Pázmándi Kinga, Sándor Tamás, Sárközy Tamás, Török Gábor, illetőleg Zsohár András végezte el (Petrik, 2013, I. 1–460). Boros Zsuzsa, Katonáné Pehr Erika, Kőrös András, Makai Katalin, továbbá Szejbort Orsolya írták a Negyedik Könyvet (Családjog) (Petrik, 2013, II. 1–372). Az Ötödik Könyv (Dologi jog) Petrik Ferenc és Pomeisl András munkája

(Petrik, 2013, II. 1–269). A kommentár legterjedelmesebb vállalkozását alkotja a Hatodik Könyv (Kötelmi jog), amely a kötelmi jog általános (ideértve a kontraktuális felelősséget), továbbá a kötelmi jog különös részét (egyes szerződések), illetőleg a felelősségtant (deliktuális felelősség) foglalja magában. A könyv szerzői a következők: Bíró György, Farkas Attila László, Fuglinszky Ádám, Harmath Attila, Havasi Péter, Kisfaludi András, Kiss Mária, Kovács László, Kőrös András, Molnár Ambrus, Osztovics András, Petrik Béla, Petrik Ferenc, Pomeisl András, Szejbort Orsolya, Szentiványi Iván, Takáts Péter, Vékás Lajos, Wellmann György (Petrik, 2013, III. 1–970). A Hetedik Könyvet (Öröklési jog) Orosz Árpád kommentálta (Petrik, 2013, III. 1–106). A kommentár utolsó egysége a Nyolcadik Könyv (Záró rendelkezések), mely Osztovics András munkája (Petrik, 2013, III. 1–10).

Meglátásunk szerint a háromkötetes törvényt magyarázat híven szolgálja az új civiljogi kódex megismertetésének nemese feladatát, és ilyen módon bátran ajánljuk mind az elmélettel foglalkozók, mind a joggyakorlat művelői, illetve mind a graduális egyetemi képzés, mind a szakjogi képzések, illetőleg a jogi szakvizsgára készülők széles köre számára.

Petrik Ferenc (szerk.) (2013): Polgári jog. Kommentár a gyakorlat számára I–III. Harmadik kiadás, HVG-Orac, Budapest.

JEGYZETEK

¹ E körben szükséges emlitenünk Harmath Attilát, Kecskés Lászlót, valamint Vékás Lajost (utóbbi a Magyar Tudományos Akadémia alelnöke).

² Itt kell kiemelnünk Sárközy Tamás, Szentiványi Iván, továbbá Török Gábor nevét.

- ³ A szerzők között találhatók a következő egyetemi tanárok: Bíró György és Kisfaludi András.
- ⁴ Idesorolandó: Boóc Ádám, Darázs Lénárd, Fuglinszky Ádám, Katonáné Pehr Erika, Osztovits András, Pázmándi Kinga, Szeibert Orsolya.
- ⁵ Ilyenként emelhető ki Kovács László és Zsohár András.
- ⁶ E körben nevesíthető: Barta Géza, Boros Zsuzsa, Farkas Attila László, Gadó Gábor, Gál Judit, Havasi Péter, Kiss Mária, Komáromi Gábor, Makai Katalin, Molnár Ambrus, Murányi Katalin, Orosz Árpád, Petrik Béla, Petrik Ferenc, Pomeisl András, Sándor Tamás, Takáts Péter, Wellmann György.
- ⁷ A kontinentális civiljog fejlődésére lásd Kecskés, 2009:545.
- ⁸ Az igazságszolgáltatás polgári kori reformjának briliáns összefoglalása olvasható Máthé Gábor alapművében. Lásd Máthé, 1982:239.
- ⁹ A hagyomány szerint Werbőczy 1504-ben kezdte el írni a *Hármaskönyvet* (*Tripartitum*) Alsópetényben, és 1514. október 18-án, a pesti/rákosmezei országgyűlésen mutatta be a rendeknek. Első (még a szerző életében napvilágot látott) kiadása 1517-ben, Bécsben jelent meg latin nyelven Johann Singrienernél (Johannes Singrenius). Mivel az évszázadok során a cím olykor módosult, az első (eredeti) kiadás azt az alábbiakban adja meg: Werbőczy, 1517. Erre lásd Koi, 2016:5, 6. lábjegyzet.
- ¹⁰ A Werbőczyanus jogi írók és műveik felsorolására lásd Koi, 2016:5–7.
- ¹¹ Magyarország Magánjogi Törvénykönyve, 1928. A törvényjavaslat indokolásának csupán az első kötete jelent meg, a második (kötelmi és örökési jogi) kötetnek az országgyűlési irományok, más anyagok közt sincs nyoma. Az első kötet: *Indokolás Magyarország Magánjogi Törvénykönyvének Törvényjavaslatához I. Történeti áttekintés. A törvényjavaslat általános jellemzése. Bevezető szabályok. Első rész: személyi és családi jog. Második rész: dologi jog.* Az Mtj. német fordítása: *Ungarns Privatgesetzbuch. Entwurf* 1928. IM, Budapest, 1940, 678 o. Megjegyzendő, hogy 1852-ben az osztrák polgári törvénykönyv is hatályban volt.
- ¹² A bolgár polgári jog fejlődésére lásd Hamza, 2002:86–87, 208–210.
- ¹³ Csehi Zoltán, tanszékvezető egyetemi docens (PPKE); Kemenes István ítélőtáblai kollégium-

vezető (Szeged); Kisfaludi András egyetemi tanár (ELTE); Kőrös András tanácselnök, Legfelsőbb Bíróság; Lábady Tamás, ítélőtáblai elnök (Pécs); Menyhárd Attila tanszékvezető egyetemi docens (ELTE); Székely László miniszteri biztos; Wellmann György kollégiumvezető, Legfelsőbb Bíróság.

¹⁴ Harmathy Attila akadémikus, professor emeritus (ELTE); Kisfaludi András egyetemi tanár (ELTE); Lábady Tamás ítélőtáblai elnök (Pécs); Petrik Ferenc ny. kollégiumvezető, Legfelsőbb Bíróság; Sárközy Tamás egyetemi tanár (BCE); Székely László miniszteri biztos; Weiss Emilia professor emeritus (ELTE); Zlinszky János professor emeritus (PPKE).

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Hamza Gábor (2002): *Az európai magánjog fejlődése. A modern magánjogi rendszerek kialakulása a római jogi hagyományok alapján.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Kecskés László (2009): *A polgári jog fejlődése a kontinentális Európa nagy jogrendszereiben.* HVG-Orac, Budapest.
- Koi Gyula (2016): *Államfogalom és az államról való gondolkodás (állameszme) a közjogi államtudományban hazánkban a 18–20. században.* NKE, Budapest.
- Máthé Gábor (1982): *A magyar burzsoá igazságszolgáltatási szervezet kialakulása 1867–1875.* Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Országgyűlés Képviselőházának irományai* (1928): 500. szám törvényjavaslat. Magyarország Magánjogi Törvénykönyve. Váci kir. Országos Fegyintézet nyomdája, Budapest, https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_KI-1927_08/?pg=0&layout=l.
- Petrik Ferenc (szerk.) (2013): *Polgári jog. Kommentár a gyakorlat számára I.* (Harmadik kiadás), HVG-Orac, Budapest.
- Werbőczy István (1517): *Tripartitum opus iuris consuetudinary (!) incltyi regni Hungariae: Stephanum de Werbewcz personalis presentie (!) regie (!) maiestatis locum tenentem: accuratissime editum.* Johannes Singrenius, Viennae Austriae, Octavo die Maii.